

УДК 338.1:631.145

*М.Г. Шульський, д.е.н., професор, Львівський національний
університет ветеринарної медицини та
біотехнологій імені С.З. Гжицького, м. Львів*

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЛЬВІВЩИНИ

На основі проведеного дослідження діяльності сільськогосподарських підприємств, виявлено основні тенденції їх розвитку, врахування яких у процесах функціонування господарських формувань забезпечить більш ефективне ведення аграрного виробництва. При цьому важливу роль повинна відігравати держава.

***Ключові слова:** земельні угіддя, сільськогосподарські підприємства, валова продукція, виробництво, галузь рослинництва і тваринництва.*

Постановка проблеми. Реформування аграрного сектору економіки, що почалося у кінці минулого століття супроводжувалося кардинальними змінами у різних сферах сільськогосподарського виробництва. Насамперед ці глобальні перетворення вплинули на функціонуючі форми господарювання, що в кінцевому підсумку обумовили зменшення обсягів виробництва продукції та зниження ефективності ведення галузей АПК. У сьогоденних умовах ситуація змінилася і саме тому суть постановки проблеми полягає у проведенні дослідження діяльності аграрних формувань з акцентуванням уваги на функціонування крупних господарств. У Львівській області великі господарства представлені в основному сільськогосподарськими підприємствами, діяльність яких і передбачено розглянути у цій статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам дослідження тенденцій розвитку аграрного виробництва присвячені праці цілої плеяди відомих вітчизняних вчених, серед яких помітне місце займають: П. Саблук, М. Малік, С. Дем'яненко, В. Юрчишин, П. Березівський, Ю. Губені, В. Галанець, Г. Черевко та інші. Одночасно зауважимо, що, не дивлячись на різнобічність дослідження, основні тенденції розвитку аграрного виробництва ще не в повній мірі вивчені. Особливо це відноситься до дослідження цих проблем на регіональному рівні.

Постановка завдання. Суть постановки завдання у даному дослідженні полягає у виявленні основних тенденцій розвитку аграрного виробництва у Львівській області.

При цьому основну увагу сконцентровано на діяльності сільськогосподарських підприємств. Саме ці господарські формування представляють крупні форми господарювання і які, на наше переконання, є найбільш перспективними як в умовах сьогодення, так і на майбутнє.

Виклад основного матеріалу. Для встановлення закономірностей розвитку різних форм господарювання існує цілий комплекс різноманітних показників, які в тій чи іншій мірі відображають особливості функціонування господарських формувань. І, безумовно, для їх визначення і тим більше дослідження їх впливу на ті чи інші сфери аграрного виробництва, необхідно значні за обсягом публікації. А статті, на жаль, мають сторінкове обмеження. Тому, саме із-за цих обставин нами використано лиш ті показники, які в найбільшій мірі відображають ті чи інші тенденції розвитку сільськогосподарських підприємств, а саме: площі земельних угідь, валова продукція як в абсолютному, так і у відносному обчисленнях, рівень рентабельності в цілому по підприємствах і в розрізі окремих галузей у них та інші.

Наведені дані у таблиці 1 показують, що до 2007 р. спостерігалася динамічна тенденція щодо зменшення площ земельних угідь, яка, починаючи із вищенаведеного року, почала змінюватися у протилежному напрямку, тобто до їх збільшення. Так, зокрема, коли площа с/г угідь у 2000 р. становила, тис. га: 489,1; у тому числі: рілля - 377,8 і сіножаті і пасовища — 109,2; то в 2007 р. ці показники зменшились і відповідно становили: 233,7; 196,2; 35,9; а в 2009 р. ці площі зросли і склали відповідно: 245,6; 205,4; 38,6. Ці тенденції відображено і у відсотковому обчисленні за порівнювані роки.

Таблиця 1*

Площа земельних угідь і виробництво продукції сільськогосподарськими підприємствами Львівщини (площа, тис. га; валова продукція в порівняних цінах 2005 р., млн. гри.)

Показники	Роки				2009 р. у % до	
	2000	2005	2007	2009	2000	2007
1	2	3	4	5	6	7
Площа с/г угідь, тис. га	489,1	256,7	233,7	245,6	52,1	105,1
у тому числі: рілля	377,8	210,2	196,2	205,4	54,4	104,7
сіножаті і пасовища	109,2	44,8	35,9	38,6	35,3	107,5

1	2	3	4	5	6	7
Валова продукція – всього	365,3	422,1	677,0	1048,7	287,1	154,9
у тому числі:						
рослинництва	224,1	214,7	288,6	476,3	212,5	165,0
тваринництва	141,2	207,4	388,4	572,4	405,4	147,4
Валова продукція в розрахунку на 100 га с/г угідь – всього, тис. грн.	52,8	12,6	260,7	391,5	741,5	150,2
у тому числі:						
рослинництва	32,4	65,4	111,1	177,8	548,8	160,0
тваринництва	20,4	63,2	149,6	213,7	1047,5	142,8

*Примітка: тут і надалі використано матеріали статичного збірника [8]

Щодо виробництва валової продукції як у цілому по сільськогосподарських підприємствах, так і в галузевих співвідношеннях, як в абсолютному, так і у відносному обчисленнях спостерігаються дещо інші тенденції, а саме — динамічне зростання цих показників на протязі 2000-2009 рр. При цьому характерною особливістю цих змін при порівнянні із змінами площ земельних угідь є те, що, незважаючи на зменшення площ земельних угідь у 2009 р. проти 2000 р., валове виробництво продукції мало тенденцію до зростання. Це вказує на більш інтенсивне використання земельних угідь на протязі досліджуваного періоду.

Не менш важливе значення при визначенні тенденцій розвитку сільськогосподарських підприємств має аналіз економічних показників їхньої діяльності. Дані таблиці² відображають числову інформацію щодо їх характеристики, так зокрема, загальна кількість підприємств до 2007 р. мала тенденцію до зменшення (у 2000 р. кількість підприємств становила 624 одиниць, а в 2007-193), а після цього року розвивалися процеси щодо їх збільшення (у 2009 р. збільшилась їх кількість на 38 одиниць проти рівня 2007 р. Це позитивні зміни. Однак спостерігаються і негативні перемини - число збиткових господарств у 2009 р. збільшилось проти рівня 2007 р. на 8 одиниць. Щодо рівня рентабельності виробництва, то найвищий цей показник був досягнутий у 2007 р. (34,%), а найнижчий у 2000 р. (- 18,2%).

Економічні показники діяльності сільськогосподарських підприємств Львівщини

Показники	2000 р.	2005 р.	2007 р.	2009 р.	2009 р., «+», «-» до	
					2000 р.	2007 р.
1	2	3	4	5	6	7
Кількість підприємств, одиниць	624	365	193	231	-3,93	+38
у тому числі:						
збиткових	200	165	115	123	-77	+8
у % до загальної кількості	32,4	45,2	59,6	53,2	+20,8	-6,4
Рівень рентабельності – всього, %	-18,2	7,9	34,0	22,4	+40,6	-11,6
у тому числі:						
рослинництва	16,1	17,2	67,7	37,1	+21,0	-30,6
з них: зерно	73,2	2,4	53,6	13,0	-60,2	-40,6
цукрові буряки	-16,9	-15,3	4,1	101,0	+117,9	+96,9

1	2	3	4	5	6	7
овочі	-1,6	39,9	34,9	45,9	+47,5	+11,0
картопля	9,4	4,8	39,4	-23,1	-32,5	-62,5
м'ясо ВРХ	-51,4	-34,9	-46,6	-27,5	23,8	+19,5
м'ясо свиней	-56,9	-21,5	-18,0	4,1	+61,0	+13,9
м'ясо птиці	37,4	13,1	-5,5	-15,3	-52,7	+9,8
м'ясо овець і кіз	-70,6	-46,9	-22,2	-9,0	+69,7	+13,2
яйця	0,3	18,7	-5,5	-7,2	-7,5	-1,7
вовна	-100,0	0,0	-7,3	-	-	-

Галузеве дослідження рівня рентабельності відображає рівень ефективності (чи збитковості) їх функціонування. Із наведених даних можна констатувати про те, що виробництво продукції рослинництва характеризується рентабельним їх веденням, а тваринницької, навпаки - збитковістю. При цьому, слід зауважити, що переважна більшість різних видів продукції тваринництва є нерентабельною, що вказує на наявність цілого комплексу проблем, що гальмують ведення галузі на ефективній основі. Ці тенденції слід кардинально змінювати як на державному, так і регіональному рівнях.

Висновки. Проведенні дослідження діяльності сільськогосподарських підприємств Львівщини на протязі 2000-2009 рр. дозволили встановити такі тенденції:

- хоча площа земельних угідь зменшувалась з 2000 р. до 2007 р. і після цього збільшувалась до 2009 р., однак виробництво валової продукції за всіма показниками її обчислення динамічно зростало. Це вказує на інтенсивний розвиток досліджуваних господарських формувань;
- аналіз економічних показників розвитку аграрних підприємств показує, що найвищого рівня ефективності досягнуто у 2007 р. (рівень рентабельності

становив 34%), дещо нижчий рівень спостерігався у 2009 р. (22,4%), а в 2000р. виробництво було збитковим (-18,2%). За досліджуваний період не вдалося забезпечити рентабельне ведення тваринництва.

Отже, у сучасних умовах і на майбутнє особливу увагу слід звернути, насамперед, на розвиток тваринницьких галузей. Тут слід кардинально змінювати тенденції, що встановились на протязі досліджуваного періоду. Самим господарствам це зробити досить важко. Тут слід вирішувати назрілі проблеми комплексно, а саме - державна підтримка галузі, з одного боку, та більш ефективне використання наявних ресурсів господарюючими суб'єктами, з іншого.

Список використаних джерел

1. Березівський П.С. Регіональні особливості формування нових виробничих сільськогосподарських структур різних організаційно-правових форм господарювання як не інвестиційний чинник інтенсифікації сільського господарства / П.С. Березівський, Н.П. Особа // Агр-росвіт. - 2008. - №19. - С. 8-13.

2. Галанець В.Г. Ефективність використання землі різними формами господарювання (за матеріалами Львівської області) / В.Г. Галанець. // Трансформація земельних відносин до ринкових умов. - К.: 2009.- С. 308-312.

3. Дем'яненко С.І. Аграрні ринки: основи аналізу та моделювання / С.І. Дем'яненко, О.В. Нев'євський//Економіка АПК, 2008. №8 - С.81 - 88.

4. Малік М.И. Конкурентоспроможність аграрних підприємств: методологія і механізми: монографія / М.Й. Малік, О.А. Нужна. - К.: 2007. - 270 с.

5. Саблук П.Т. Аграрна політика і трансформаційні зміни в сільському господарстві / П.Т. Саблук. Трансформація сільського господарства і села: ювілейний збірник наукових статей /Заг. ред. Губені Ю.Е. - Л.: ЛНАУ, 2010. -С. 41-47.

6. Черевко Г.В. Перспективи кооперації в АПК України в умовах інтеграції в Європейський Союз / Г.В. Черевко, Ф.В. Горбонос // Економіка АПК. - 2006. - №3. - С. 143-149.

7. Юрчишин В.В. Аграрна політика України на зламах політичних епох: історико-соціально-економічні нариси: Монографія / В.В. Юрчишин. // Науково - виробниче підприємство:Наукова думка України, 2009-366 с.

8. Статистичний збірник «Сільське господарство Львівщини» / За ред. С.О. Матковського. -Львів, 2010. - 173 с.

Annotation. On the basis of the conducted research of activity of agricultural enterprises, found out basic their progress trends the account of which in the processes of func-

tioning of the economic forming will provide more effective conduct of agrarian production, thus the state must play an important role.

Key words: *land particle, agrarian enterprises, gross output, manufacturing, crop and animal production branch.*

УДК 664:330.341.1

Д.Ф.Крисанов, д.е.н., професор,

Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Проаналізовано динаміку, структуру і тенденції інноваційної діяльності підприємства по випуску харчової продукції, розкрито проблеми і перешкоди, які гальмують цей процес. Значна увага приділена аналізу зрушень в джерелах фінансування інноваційної діяльності та обґрунтуванню пропозицій, реалізація яких сприятиме її активізації.

Ключові слова: *інноваційна діяльність, продуктивні, процесові, маркетингові й організаційні інновації, джерела фінансування, підприємства харчової промисловості.*

Згідно чинних інструктивних документів [1, с.1], під інноваційною діяльністю розуміють усі наукові, технологічні, організаційні, фінансові і комерційні дії, що реальноприводять до здійснення інновацій або залучені з цією метою. Що ж стосується Інновації, то під нею розуміють введення у вживання будь-якого нового або значно удосконаленого продукту (товару або послуги) або процесу, нового методу маркетингу або нового організаційного методу в діяльності підприємства, організації робочих місць або зовнішніх зв'язків.

Дослідженням різнопланових аспектів інноваційної діяльності в різних галузях економіки, розробленням наукових і методичних засад формування національної інноваційної системи, нормативної бази, механізмів та інструментів підтримки суб'єктів господарювання, що впроваджують різні типи інновацій, займалися такі Щепі як Ю.Бажал, В.Геєць, О.Дацій, І.Одотюк, В.Семиноженко, Л.Федулова, М.Якубовський та ін. [2]. Що ж стосується харчової промисловості, то унаслідок специфіки використовуваної сировини та вироблюваної продукції особливості інноваційного процесу не набули достатнього глибокого аналізу у зв'язку з чим оцінка інноваційної